

Česká společnost pro slavistická, balkanistická a byzantologická studia, z. s.,
ve spolupráci se Slovanským ústavem AV ČR, v. v. i., a Filozofickou fakultou
Univerzity Palackého v Olomouci Vás srdečně zve na

8. BYZANTOLOGICKÝ DEN

který se uskuteční v **pátek 1. října 2021**, v prostorách **Katedry historie
Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci** (Na Hradě 5, učebna č.
2.10, 779 00 Olomouc). Setkání bude možné současně sledovat online na:

<https://cesnet.zoom.us/j/98795886585?pwd=WlVHSm1adUF3VnJvMlJyMndpL3NlZz09>

Meeting ID: 987 9588 6585
Passcode: 641411

Program

13.30	Introduction
13.35 – 13.55	Kateřina Bočková-Loudová (Brno), <i>Řečtina a standardní průměrná evropština: otázky historické interpretace</i>
13.55 – 14.15	Florin Leonte (Olomouc), <i>Composition and Layers of Meaning in Late Byzantine Encomiastic Rhetoric</i>
14.15 – 14.35	Diskuse
14.35 – 14.55	<i>Coffee break</i>
14.55 – 15.15	Vladislav Knoll (Praha), <i>Grécismy ve slovanském kancelářském jazyce Valašska (14.–16. stol.)</i>
15.15 – 15.35	Pavčina Šípová (Praha), <i>Projekt Zefyros a čeští poutníci o "řeckých" ostrovech 15. a 16. století.</i>

15.35 – 15.55	Diskuse
15.55 – 16.30	<i>Coffee break</i>
16.30 – 16.50	Petr Balcárek (Olomouc), <i>Palaiologan grisaille on vellum in Olomouc. Sketch book or preliminary drawings?</i>
16.50 – 17.10	Adrien Palladino (Brno), <i>The Survival of Hellenism between Byzantium and the Caucasus: Kurt Weitzmann on 10th–11th century Armenian Book Illumination</i>
17.10 – 17.30	Ruben Campini (Brno) – Annalisa Moraschi (Brno), <i>Marginalizing the East: the Italian gaze on the art of the Caucasus between 1841 and the Fascist Ventennio</i>
17.30 – 18.00	Diskuse
18.00	Závěr

Abstrakty

Petr Balcárek, Palaiologan grisaille on vellum in Olomouc. Sketch book or preliminary drawings?

Very few Byzantine drawings including those in sketch books – the so-called model books have survived, and very little is known about the process involved in working out the design of panel paintings. This short presentation aims to make known to the expert community two newly discovered sheets of fine parchment, or vellum, with drawings in tempera, which originally served as the inside covers of a book. The first page of the book contains a drawing of St Nicholas the Wonderworker, while the last page is embellished with a drawing of the Archangel Michael. The drawings have the same dimensions as the book, that is, 315 × 215 mm. This paper will present the historical context of the period when the book was printed, followed by a brief description of the technical aspects of the drawings before finally dealing with the drawings themselves. This study is a small contribution to the recent discussions about the transmission of iconographic models in the Byzantine and post-Byzantine periods.

Kateřina Bočková, Řečtina a standardní průměrná evropština: otázky historické interpretace

Areálová klasifikace evropských jazyků a s ní spojený koncept standardní průměrné evropštiny (Standard Average European, SAE) patří k nevlivnějším a nejdiskutovanějším konceptům areálové lingvistiky. Třebaže se jedná o koncepci s kořeny již ve 40. letech 20. století (B. L. Whorf 1941), pozoruhodné renesance se dočkala během 90. let 20. stol. zejména díky projektu EUROTYPE. Hlavní pozornost byla v jeho rámci věnována především západoevropským jazykům, které tvoří předpokládané jádro tohoto svazu. Řečtině a jejím areálovým rysům, na jejichž základě je do evropského areálu řazena, se však dostalo jen minimální pozornosti, třebaže se počtem rysů řadí do těsného závěsu za centrální jazyky tohoto svazu. Dostatečně také dosud nebyla vyřešena otázka vzniku a datování jednotlivých areálových rysů. V příspěvku se budeme zabývat existencí jednotlivých areálových rysů ve středověké řečtině a jejich historickou interpretací.

Ruben Campini – Annalisa Moraschi, Marginalizing the East: the Italian gaze on the art of the Caucasus between 1841 and the Fascist Ventennio

Although a certain interest in Armenia and its culture already existed in the pre-unitarian Italy since the 1840s, scholarly studies centered exclusively on Armenian Medieval Art only began to flourish at the beginning of the 20th century, starting with Giovanni Teresio Rivoira's chapter on Armenian architecture included in his pivotal publication *Arte Musulmana: sue origini e suo sviluppo* (1914). Such investigations mainly took place in reaction to the publication of the controversial *Orient oder Rom* (1901) by Josef Rudolf Thomas Strzygowski (1862–1941), which challenged the shared conviction of the educated elite, that European art and culture were rooted exclusively in classical antiquity, insisting instead on a primary role of the East – and

especially Armenia – in its further development. Consequently, Italian scholars were engaged in rejecting Strzygowski's theories in order to reinforce the idea of Rome as the mother of Western civilization. In doing so, it became crucial to take Armenian Medieval Art into consideration. Since only few scholars dedicated attention to the research carried out by Italian intellectuals in this timeframe, the present paper aims to investigate these publications with the purpose of understanding how the Italian gaze on the Armenian Medieval heritage was shaped by the cultural milieu of the time.

Vladislav Knoll, Grécismy ve valašské slovanštině (14.-16. stol.)

Valašské knížectví (1330-1859) bylo jednou ze zemí, kde byla sice dominantním mluveným jazykem románská rumunština, funkce písemného a liturgického jazyka zde však plnily různé slovanské variety, které byly definitivně nahrazeny rumunštinou a řečtinou do začátku 18. století. V našem referátu se zaměříme na různé typy řeckých výpůjček, které se ve slovanských textech z území Valašska vyskytují v období, kdy přímý vliv řečtiny byl ještě poměrně slabý. Našimi prameny budou zejména listinná produkce valašské kanceláře, případně jiné originální slovanské texty z této oblasti. Zamysleme se v této souvislosti nad zprostředkovatelskou rolí sousedních jihoslovanských jazyků, případně nad vlivem sousedních písemných tradic vycházejících z byzantských kořenů.

Adrien Palladino, The Survival of Hellenism between Byzantium and the Caucasus: Kurt Weitzmann on 10th–11th century Armenian Book Illumination.

In 1933, the young Kurt Weitzmann (1904–1993) published a short book entitled *Die armenische Buchmalerei des 10. und beginnenden 11. Jahrhunderts*. Two years before his emigration to the United States, the future Princeton professor signed his only volume on what was then considered as one of the important artistic “peripheries” of the medieval world. This paper questions why Weitzmann, a renowned “Byzantinist”, decided to deal with Armenian book illumination in the first place? To answer this question, this paper explores the historiographical framework, showing that Weitzmann's text was written, above all, as a reaction to the studies of Josef Strzygowski (1862–1941), one of the more polarizing figures of art history in these years. Strzygowski had formulated his theories on Armenian illumination in the last decade of the nineteenth century, but Weitzmann's reaction in the troubled context of the 1930s appears as everything but incidental. I argue here that it was motivated by a series of reasons which find their roots beyond mere art historical debates. At the same time, the short text on Armenian illumination is among the first that allows us to understand Weitzmann's early formulation of the survival of Antiquity and Late Antiquity in the extended Mediterranean and “Byzantine” world.

Pavlna Šípová, Projekt Zefyros a Čeští poutníci o "řeckých" ostrovech 15. a 16. století.

Příspěvek primárně vychází z výzkumného programu „Zefyros: Travel texts on Cyprus (15. – 18. století).“ (<https://inspiral.org/en/zefyros/#>). Projekt vznikl na základě knižní sbírky a díky finančnímu zázemí kyperské nadace *Sylvia Ioannou Foundation* a byl realizován v letech 2016–2017. Garanci nad projektem a řízení

celého programu zajistila prof. Iliá Chadzipanagioti-Sangmeister, vedoucí Katedry byzantských a novořeckých studií Kyperské univerzity, která rovněž dohlížela na vědeckou implementaci programu ve spolupráci s nadací Sylvia Ioannou. V rámci projektu Zefyros byla vytvořena rozsáhlá síť spolupráce, která sdružovala 25 vědců a postgraduálních studentů z 11 zemí. Cílem a prvním výstupem projektu bylo vytvořit databázi s veškerými vytěžitelnými informacemi o Kypru 15.–18. stol. obsažených ve 125 tištěných cestopisech různé provenience a stáří. Informace pak byly tematicky roztržiděny do skupin a podskupin, jako např. příroda, ekonomika, společnost, kultura, náboženství atd. Platformu projektu Zefyros kromě nadace nyní využívá též muzeum Benaki, Genadiova knihovna americké archeologické školy v Athénách a Nadace Aktia Nicopolis pro výzkum cestopisných textů pro oblast východního Středomoří, přičemž databáze je volně přístupná všem badatelům on-line. Zefyros poskytuje přes 60 tis. záznamů, z nichž se část stala výchozím i srovnávacím materiálem pro předkládanou studii.